

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Tribvnalis Sacramentalis Reverendissimi Patris Petri Marchantii

Zurmöllen, Heinrich

Neuhusii, 1677

Titvlvs XIX. De Mercatura et peccatis ac injustitijs in illa commetti solitis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9734

utilitatem quærunt, unde si quid damni pupillo ex culpa tutoris eveniat, tutor obligatur ad restitutionem.

4. Peccant gravissime & ad restitutionem tenentur, qui bona pupillorum suam velut prædam faciunt, ea in suum commodum convertunt, ex eis sibi suisque fructificant, ea distrahunt & interdum ad usuras tradunt, vel periculosa negotia-
tioni exponunt.

5. Peccant pupilli mortaliter, peccatis inobedientia, rebellionis, irreverentia, distractione bonorum absque consensu tutorum, deniq; in omnibus in quibus filij contra parentes peccare solent.

TITVLVS XIX.

*De Mercatura et Peccatis ac
injusticijs in illa committi solitis.*

Articulus Primus.

Quid & quotuplex sit Mercatura.

I. **M**ercatura sive negotiatio describitur, quod sit: Contractus iustitiæ, quo Dominum, vel usus alicujus rei,

rei, ex pacto transfertur in alterum, ad aliquam utilitatem contrahentium, vel reipublicæ & communitatis: hujus vero variae sunt species, aut enim per contractum, mediante pecunia, res ipsa in se transfertur, & est emptio & venditio: aut res pro re transfertur, & est permutatio: aut Dominium transfertur, mediantibus obligationibus nonnullis appositis, vel secundum tempora modificatis, & est Census vel Emphyteusis, aut usus tantum rei transfertur, & est elocatio, in utuum, impignoratio contractus societatis.

2. Mercatura vero & negotiatio per se, absque culpa & injustitia exerceri potest, imo necessario exercetur, pro conservatione vitæ & societatis humanæ. Quia Deus hoc vinculo voluit homines ad invicem colligare, ut unus alterius indigeret adminiculo, & una Regio aliquibus gauderet, quibus alia indiget, ut sic per mutuam negotiationem sibi invicem succurrerent, societate & affectu invicem jungerentur. Dicitur (*per se*) id est ex natura sua: quod enim mercatura & negotiatio facta

fit mala, id avaritiæ & malitiæ hominum imputandum est, quæ fraudibus, dolis, usuris, injustitijs, illam deturpavit.

3. Porro respectu rei quæ venditur, sequentes injustitiæ committuntur. 1. Si res defectuosa & in sua qualitate diminuta, vendatur pro re integra & in sua qualitate perfecta, maxime si defectus intuenti non appareat, eo quod ipse qualitatis rei sit ignarus. Tenetur enim ille qui vendit, defectum rei aperire, unde monet Apostol. *1. Thessal. 4. Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus.* 2. Si emptore explicante finem suæ emptionis, illi vendis rem quam scis omnino inneptam ad illum finem. 3. Si venditor vendat rem non suam. 4. Si vendit rem jure prohibitam vel ementi damnosam. 5. Si vendit rem non vendibilem: ut rem spiritualem vel spirituali annexam, est enim Simonia.

4. Respectu pretij etiam injustitiæ committuntur, si taxatum jure pretium excedatur: ex parte vendentis injuste agitur. 1. Si mendacijs perniciosis persuadeat
rem

rem esse bonam & integram quæ mala est, aut pluris valere quam valet. 2. Si perjurium addat. 3. Huc referenda sunt Monopolia & pacta mercatorum, qui frumentum, vinum & alia impie coacervant, & vendere nolunt, ut annonæ caritatem causantes, vendant inordinato pretio, ex quadam coactione invalescentis penuriæ, de his *S. Chrysofost: orat: in kalendis habita: maledictus qui rei frumentaria caritatem auget.* 4. Si mensuram suam fraudulenter immutet.

5. Ex parte e mentis injustitia committitur. 1. Si rem scienter multo minoris emit, ex eo quod venditor pretium commune ignoret, censetur circumvenire. 2. Si cogat venditorem ad vendendum rem minori pretio, V. G. quia venditor illi debitor est, & premit eum ut solvat, nec vult merces illius accipere in solutionem, nisi diminuto injuste pretio. Item si sciat venditorem esse in gravi necessitate, à qua ut se sublevet, tenetur vendere merces quovis modo. 3. Si simul et emptor se non indigere mercibus, sciens quia nullus mer-

cator illas emet, ut sic cogatur venditor ad vendendum. 4. Si fraude ac mendacijs venditorem circumveniat, ut merces ejus injusto pretio habere possit. Generaliter vero omnis injusta lesio in re gravi, in venditione & emptione quovis respectu fiat, sive ob excessum vel diminutionem pretij extra rationem justitiæ, sive ob fallaciam vel deceptionem in re, sive ex circumventionem vendentis aut ementis, est peccatum mortale.

Articulus Secundus.

De permutatione Pecuniarum sive Cambio.

I. **C**ambium est permutatio negotiatoria pecuniæ pro pecunia, cujus variæ assignantur divisiones: 1. Est cambium reale, cum re ipsa una pecunia cum alia commutatur, ut argentea cum aurea, vel absens cum præsentis. 2. Est cambium fictum: qua pecunia pro pecunia datur absque ulla alteratione rei, & si ex illa pecuniæ nuda traditione lucrum accipiatur, est usura. 3. Est Cambium minutum quo fit permuta-

permutatio numismatum, diversæ rationis & speciei ad invicem. 4. Est cambium locale: quando permutatur pecunia præsens cum alia quæ est in loco distante.

2. Campsores vero iuste aliquando aliquod lucrum recipiunt, ultra sortem pro pecunia, quam postulantibus in loco distante numerari, ac eo transportari curant, per Cambium locale aut alio quovis modo. Justitiæ hujus fundamentum est lucrum aliunde cessans, cum privet se pecunia, qua posset alibi uti & de facto uteretur: addo & damnum ex natura rei emergens: cum interdum aliqua pericula incurrat. Hoc autem vel alijs iustis titulis deficientibus nihil ultra sortem recipi potest absq; iniustitia & obligatione restitutionis. Deinde in Cambio etiam solius pecuniæ pro pecunia alterius rationis & speciei quod vocamus cambium Minutum, est licitum quandoque recipere lucrum aliquod rationabile ultra sortem, absque periculo usuræ, quia servitur magnæ commoditati utentium, magnam enim præstat operam, qui

qui

qui Monetam ibi non usitatam recipit suo periculo, ut tibi utilem præstet.

3. Variæ porro injustitiæ in Cambijs interveniunt. 1. Si campfor lucrum excessivum requirat & recipiat. 2. Si in cambio minuto fraus in monetarum ratione, specie, pondere, & usuali valore, ex parte Campforis vel etiam Campforij interveniat, solent enim se invicem non raro decipere. 3. Quando Monopolio communi campfores conveniunt, ut pretium pecuniarium augeatur: unde campfarijs magnum provenit detrimentum. 4. Cum cambium est siccum, id est cum campfor dat alteri Pecuniam ut eam ratione tantum prolongatæ solutionis, sive refusionis cum lucro ultra sortem sibi reddat. Et generaliter quando non est justus titulus recipiendi aliquid ultra sortem scilicet nec ratione damni emergentis, lucri cessantis nec ratione operis vel laboris præstiti, vel alterius quod pretio æstimari possit.

Arti-

Articulus Tertius.

De Usura.

1. **D**upliciter in hac materia nomen usuræ observatur; Primo pro lucro usurario, quod ultra sortem datur & accipitur. Secundo pro contractu ipso unde hoc lucrum emergit: usura primo modo: est lucrum ultra sortem immediate ex mutuacione proveniens. Usura secundo modo: est ipse contractus mutui, sive mutuatio cum pacto explicito sive implicito, supra sortem aliquid recipiendi ex vi solius mutui, sive mutuacionis. Sola vero mutuatio: est contractus quo res aliqua certo pondere, mensura & numero constans, in alterius potestatem traditur, cum pacto ut similis specie & bonitate restituatur.

2. In omnibus vero rebus usura committi potest, quarum fructus & utilitas consistit in quadam consumptione vel quasi consumptione. Porro fructus utilitas & usus dupliciter potest contingere. 1. In ipsius rei permanentia & stabili dominio, utpote quia res permanente earum possessione

sione

sione fructificant, tales sunt agri, fundi, arbores, vestes, animalia. 2. Fructus & utilitas aliquarum rerum consistit in ipsa consumptione, V. G. grani, panis, vini, olei, quarum utilitas consistit in eo, quod in hominis alimentum consumantur, in quasi consumptione autem utilitas & usus pecuniæ reputatur, quatenus est instrumentum venditionis & emptionis, ac formaliter nummus, denarius, moneta, vocatur: in hoc enim utilis est pecunia quod distrahat & varie expendatur ad mercaturas, contractus. In his itaque rebus posterius relatis, quarum usus in consumptione vel quasi consumptione consistit, committi potest usura: V. G. dat Villicus aliquis alteri in Hyeme unum modium tritici, ut unum modium cum medio recipiat in Augusto, usura est: nisi certum sit eo tempore, quo dat, illa plus multo valere, quam tempore quo accipiens est redditurus, tum enim damni veri & certi compensatio postulari posset.

3. Demum omne onus ex debito iustitiæ vel coactione quacunque, à mutuante
mutua-

mutuario impositum ultra sortem, sive
precisam exigentiam fortis corresponden-
tis mutuo, usuram inducit, estq; ex genere
suo nisi levitas materiæ excuset, peccatum
mortale contra omnes leges, tam divinam
naturalem & positivam, quam humanam,
unde usurarij ab Ecclesia excommunicati
sunt, & ut tales à Sacramentorum partici-
patione & consortio sacrorum Mysterio-
rum separantur, ac sepultura Ecclesiastica
privantur. Et monet Christus *Luc. 6. Be-
nefacite & mutuum date, nihil inde speran-
tes*, est igitur usura peccatum contra iusti-
tiam naturalem, quia lucrum ex alieno,
imo ex eo sæpe quod non est, injuste exi-
git, & ad rapinam spectat, quia publico au-
sufacit.

Articulus Quartus.

De Elocatione.

Locatio sive elocatio est contractus,
quo persona vel res aliqua ad aliquem
usum vel fructum conceditur. Dicitur
(quo persona) potest enim aliquis se ipsum
& operam suam, filios, servos, ac ancillas
eorum-

eorumque operas, in usum, utilitatem, aut fructum, paciscendo de pretio alteri deputare. Dicitur (*vel res aliqua*) sub qua comprehenduntur res tam mobiles quam immobiles, sic enim equi, animalia, instrumenta artis, domus, ad usum elocantur. Dicitur (*pretio*) ut excludatur commodatum, quod gratuitum est: unde qui vestem pretio commodat, non commodare, sed elocare censendus est. Porro iniustitiæ sequentes in elocationibus committi solent.

1. Si locans rei locatæ pretium excedat notabiliter, peccat mortaliter & tenetur ad restitutionem: iniustum autem pretium censetur quod communi æstimatione juxta rerum, temporis, ac loci circumstantias, tale reputatur.
2. Si res, quam conductor ad suum usum vel fructum accepit, sua culpa pereat aut deterior fiat.
3. Qui operam suam pretio addixit, V. G. ad transvehendas merces in aliquem locum, ad agrum colendum &c. si ejus culpa merces pereant, tenetur ad restitutionem. Item si agrum non coluit ordinario operario-

reriorum labore, & opera adhibita, tene-
tur ad damnum compensandum.

4. Si is, qui domum vel rem aliquam, et-
iam famulos alteri locato tradit, non stet
conditionibus locationis, ex quarum de-
fectu locatario damnum emergit: tenetur
ad damnorum compensationem.)

Petes: si superveniat sterilitas agro,
quem elocavi ad culturam, an tenebor Do-
mino, qui mihi elocavit, ad integram solu-
tionem pretij quo elocatus est. R. Si in
contractu nil sit reservatum, ex vi contra-
ctus teneri. Dicitur (*ex vi contractus*) ex
lege enim charitatis etiam obligantis gra-
viter, vel congruentiæ naturalis non cen-
setur obligari.

Articulus Quintus.

De Censibus.

I. **C**ensus est jus percipiendi annuam
pensionem, ex re aliena utili, vel ex
persona alterius. Dicitur (*jus percipiendi
annuam pensionem*) ipsa enim pensio non
est census, sed ista pensio annua consistit in
pecunia, aut in re aliqua mobili, ut tritico,
avena,

avena, &c. Dicitur (*ex re aliena*) nemo enim sibi constituit censum in re propria, respectu enim rei propriæ dominium habet, & non tantum jus percipiendi pensionem. Dicitur (*ex re utili*) si enim res sit inutilis, jus fructus percipiendi fundare non potest. Dicitur (*vel ex persona alterius*) potest enim quis se obligare ad censum annum, super labore, opera, & industria propria.

2. Tribus vero modis licite potest dari pecunia in censum. 1. Emendo censum jam constitutum valore legali. 2. Constituendo novum censum super re fructifera aliena, virtute pecuniæ datæ, ut census constitutatur. 3. Dando personæ certam pecuniæ summam, sub onere quod ex sua industria annuam pensionem solvat, sic enim, mediante pecunia, census realis vel personalis constituitur virtute pecuniæ: ita ut fundamentum census non sit pecunia, sed ipsa res vel persona sive ejus labor & industria, pecunia autem se habeat per *modum* instrumentalis causæ, per quam jus illud percipiendi pensionem constituitur.

In

Injustitiæ autem sequentes in censibus reperiuntur. 1. Si pensio excedat fructum qui ex re speratur, vel juste sperari potest. 2. Si res super qua census est fundatus, nec in se, nec in aliquo conjuncto est fructifera. 3. Si re ex toto vel ex parte pereunte, tota pensio exigatur. 4. Si in contractu emptionis census, gravamina injusta apponantur. 5. Si census sive pensio minus ematur quam valet modo, vel brevi speratur valitura, quo casu sæpe opprimuntur pauperes, dum census suos ob temporum penuriam coguntur divitibus pro nihilo vendere.

Articulus Sextus.

De Restitutione.

1. **R**estitutio est actus justitiæ, quo redditur vel compensatur quod injuste ablatum ab alio, vel in re aliena damnificatum: ad talem vero restitutionis actum, tenetur omnis ille, qui rem alienam abstulit, accepit, scienter detinet, vel rebus proximi damnum intulit. Item: qui furto vel damno illato aut detentioni cooperatur, aut
coope-

cooperatus est. Dicitur (*qui rem alienam abstulit, accepit, vel rebus proximi damnum inculit*) ad indicandos primarios fures, Raptores, fraudatores vel damnificatores, hi enim primario ad restitutionem tenentur. Dicitur etiam (*aut illam scienter detinet*) ut comprehendatur is, qui à fure rem emit, aut apud quem fur deposuit, si sciat esse alienam: item omnis qui rem alienam accomodatam, locatam, impignoratam, aut depositam, injuste ultra tempus invito Domino detinet. Dicitur (*qui furto vel damno illato cooperatur*) ut includantur omnes, qui iussione, consilio, receptione furum, in actione furti cooperantur: sive etiam, qui observatione, vigilia, inductione, signo, participatione, vel alio quovis modo furto vel damno cooperantur: hi enim omnes ad restitutionem tenentur, si principales fures vel aliquis illorum non restituat. Res vero ipsa ablata, si extet, restituenda est, si non extet, aut non possit commode restitui, æquivalens restituendum est, & generaliter omne damnum in æquivalenti compensandum est.

2. Petes quæ à restitutione excusent:
R. Nunquam homo in vita sua, ab habitu-
tuali & radicali obligatione restituendi si-
ve compensandi, damnum proximo illa-
tum, excusatur ante restitutionem, nisi sola
condonatione illius, à quo res ablata est,
aut cui damnum illatum, vel ipsius hære-
dum, sive eorum ad quos jus in rem devo-
lutum est. Quinque vero casus sunt, in
quibus aliquis à restitutione excusatur:
1. Ignorantia juris vel facti circa rem: ut
cum ignoro an sit aliena, vel an restituere
tenear. 2. Necessitas: si sine periculo vitæ,
vel gravissimo damno sui quis restituere
non possit. 3. Impotentia: quo refertur
cessio bonorum tanquam signum omni-
modæ inopiæ, si tamen vera sit & dolo non
sit immixta. 4. Est compensatio secreta
prius facta: utpote si adhuc effectum, of-
ficium, obsequium, operam æquivalen-
tem, absq; mercede, impenderit, aut alio
modo satisfecerim, etiamsi ignoret. 5. Si
jure legitimo præscripserim aut usu cepe-
rim.

V

Arti-

Articulus Nonus.

De Detractione.

1. **D**etractio est alienæ famæ injusta ablatio, sive imminutio per verba occulta. Dicitur (*per verba occulta*) ut distinguatur à diffamatione, contumelia vel convitio, sive exprobratione publica alicujus criminis. Porro fieri solet quatuor modis directis. 1. Crimen falsum proximo imponendo. 2. Amplificando crimen verum. 3. Crimen verum sed occultum publicando. 4. Sinistre interpretando alterius factum. Indirecti modi sunt: 1. Si ex dissimulatione nostra, fama alterius injuste periclitetur. 2. Consistit in quorundam frigida laudatione, vel permixtione vitiorum alienorum, ex quibus sæpe plus decrescit honor laudati, quam si de eo male loquerentur. 3. Dum quis negat aut minuit alterius laudabile factum.

2. Detractio vero ex genere suo est peccatum mortale, & eo gravius quo majoris boni est destructiva, nimirum famæ, quæ homini est vita charior. Sumitur ex
Scriptu-

Scriptura Psal. 49. v. 20. *Sedens (inquit) adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium Matris tuæ ponebas scandalum hac fecisti & tacui.* Et postea vers. 21. *Arguam te (inquit) & statuam contra faciem tuam.*

3. Detractor autem & infamator injustus, tenetur ad restitutionem famæ. Quia ut bene *S. Aug: Epist: 54. ad Macedonium.* *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Porro modus restituendi famam, judicio prudentis viri vel Confessarij est relinquendus. Si enim detractor vera imposuit, non potest dicere se mentitum: Si falsa: etsi possit dicere se mentitum, sæpe tamen non expedit. Videndum igitur si laude, officio contrario, beneficio, promotione, vel aliqua congrua compensatione fieri possit. Unicum monetur: quod quamvis universum genus humanum, hoc vitio linguæ sit plenissimum, paucissimos esse, qui, ut debet fieri, illud æstimant, pauciores qui debite de iis conterantur, vix ullos qui famam restituant.

4. Petes: quid censendum de audien-

te detractorem. R. Quicumque detractorem audit, ita ut detractiōni aliquo modo cooperetur, sive adulando, sive excitando, sive confirmando, aut ex placido auditu occasionem præbendo, in re gravi peccat mortaliter. Unde *S. Bern: lib. 2. de Consider: sub finem:* inquit: *Detrahere aut detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facile dixerim.* Non tamen qui detractorem audit, tenetur illum reprehendere, aut contradicere, vel positive pro fama alterius defendenda, contra ipsum agere, sed sufficit, ut quovis modo se nolentem exhibeat, aut ostendat dicta illius sibi non placere, nisi tamen sit superior, aut persona gravis, quæ sua reprehensione possit detrahentem reprimere.

TITVLVS XX.

De Agricultura.

Articulus Primus,

De Agriculturae obligationibus.

- I. **N**ecessitatem Agriculturæ demonstrat, ejus ab initio naturæ humanæ crea-